

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Навчально-науковий інститут мистецтв

(назва інституту, факультету)

Кафедра управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та
івентменеджменту

(повна назва кафедри)

ДИПЛОМНА РОБОТА

першого бакалаврського рівня

на тему: **«Народне мистецтво в сучасному соціокультурному просторі Карпатського регіону»**

Виконала: студентка IV курсу,
групи МСД-41
спеціальності 028 «Менеджмент
соціокультурної діяльності»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Заткальницька В. _____

(прізвище та ініціали студента)

Керівник доц. Маланюк Т.З. _____

(прізвище та ініціали)

Рецензент: _____

(прізвище та ініціали)

Івано-Франківськ – 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА	
1.1 Поняття і сутність народного мистецтва.....	6
1.2 Основні характеристики і специфіка народного мистецтва.....	10
1.3 Взаємозв'язок народного мистецтва з культурними традиціями.....	12
Розділ 2. НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО КАРПАТ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА	
2.1 Вплив сучасних культурних процесів на традиційне мистецтво.....	16
2.2 Сучасні майстри та їхній внесок у розвиток народного мистецтва.....	22
2.3 Симбіоз традиційного та сучасного в народному мистецтві.....	28
Розділ 3. МЕХАНІЗМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ	
3.1 Культурні ініціативи та проекти для підтримки народного мистецтва.....	32
3.2 Роль освітніх програм у популяризації народного мистецтва.....	36
3.3 Перспективи розвитку народного мистецтва в умовах цифровізації.....	38
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46

ВСТУП

Актуальність дослідження. Динамічна сучасність, що характеризується зростанням значення сучасної масової культури, актуалізує перед суспільством нові завдання та виклики, пов'язані з потребами збереження історико-культурної спадщини, в тому числі традиційного народного мистецтва. У такому контексті, особливої уваги вимагає вивчення народного мистецтва у сучасному соціокультурному просторі Карпатського регіону України.

Народне мистецтво українців є багатогранним явищем: музика, танці, пісні, фольклор, декоративно-ужиткове мистецтво, – все це розвивються, як єдиний комплекс, що є невід'ємною частиною життя українців впродовж усієї кількатисячної історії.

Народне мистецтво Карпатського регіону України представлене творчістю народних умільців етнографічних груп, що безпосередньо розташовані в гірській місцевості, або певною мірою дотичні до неї. Регіон вражає своєю багатоманітною розмаїтістю видів народного декоративно-прикладного мистецтва, що значною мірою обумовлено наявністю різноманітних природних ресурсів та збереженими багатоманітними традиціями народного мистецтва.

Актуалізуються проблеми вивчення національної самобутності, традицій, мистецтва в час російського вторгнення, коли історія та культурна спадщина України як і вся українська ідентичність є під загрозою.

Предмет дипломного дослідження – значення та роль народного мистецтва в сучасному соціокультурному просторі Карпатського регіону.

Об'єктом дипломної роботи виступає народне мистецтво Карпатського регіону України.

Метою дослідження є вивчення народного мистецтва в сучасному соціокультурному просторі Карпатського регіону.

Для досягнення поставленої мети, визначено та сформульовано наступні **завдання:**

- окреслити теоретичні основи народного мистецтва;

- вивчити особливості народного мистецтва Карпат в умовах сучасного соціокультурного середовища;
- визначити механізми збереження та розвитку народного мистецтва в Карпатському регіоні;
- проаналізувати перспективи розвитку народного мистецтва в умовах цифровізації.

Методи дослідження. При підготовці кваліфікаційного дослідження для виконання визначених завдань було застосовано наступні методи наукового дослідження: системний, структурно-логічний, порівняння, аналізу, синтезу, історичний та ретроспективний.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в тому, що наукові результати дослідження, матеріали, викладені на сторінках роботи можуть в подальшому стати відправною точкою для розгортання подальших досліджень у такому тематичному напрямку, що є особливо актуальним в умовах загроз та викликів сьогодення.

Практичне значення дипломної роботи полягає в тому, що визначені в роботі механізми збереження та розвитку народного мистецтва в Карпатському регіоні, аналіз перспектив, фактичний матеріал, тощо можуть стати основою розробки різноматематичних івентів (фестивалів, ярмарок, майстер-класів, презентацій, виставок), екскурсій та програм перебування етнографічної тематики, включення інформації до путівників, буклетів та інших інформаційних та довідкових матеріалів. Окрім того, результати дослідження можуть бути використані для підготовки рекомендацій для місцевих органів влади та громадських організацій щодо поліпшення збереження та використання нематеріальної культурної спадщини, підтримки та організації крафтових виробництв та підприємств на території області.

Апробація. Апробацію теми кваліфікаційного дослідження було здійснено під час виступів на засіданнях кафедри управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та івентменеджменту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та під час щорічної звітної студентської наукової

конференції Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Дипломна робота сформована з трьох розділів, подієних на підрозділи, висновки, список використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 51 сторінку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА

1.1 Поняття і сутність народного мистецтва

Феномен народного мистецтва є складним та багатограним, так як охоплює різні види народної творчості: танці, музику, пісні, фольклор, будівництво, декоративно-прикладне мистецтво та ін. Народні майстри постійно вдосконалювалися у власних уміннях, виготовляючи речі, робили їх не тільки побутово зручними і практичними, але й не забували прикрасити. Наші предки поважали природу, жили у взаємозв'язку з нею, що знайшло відображення в мотивах народного декорування, яке є візуальним проявом української національної самобутності.

Народне мистецтво в Україні не тільки сьогодні, а традиційно займає в системі української культури особливе місце, «виступаючи не лише засобом національної ідентифікації, а й в добу бездержавності протягом довгого часу виконувало важливі культурозберігаючі функції» [18].

Народні художні промисли – це цілий потужний паст української культури, пов'язаний не тільки з декоруванням утилітарних виробів, а з відтворенням світосприйняття українського народу, етичних настанов і естетичних прагнень, його психології. Народне мистецтво охоплює всі види народної творчості, традиційно притаманні Україні, що у різних етнографічних регіонах мають певні відмінності: музику, фольклор, декоративно-ужиткове мистецтво, танці, пісні, що розвиваються як єдиний комплекс, та органічно «вбудване» у життя народу протягом усієї його історії [18].

У всезагальній народній культурі важливу роль відіграють мистецькі вирази декоративно-прикладного характеру як широка галузь мистецтва, яка художньо-естетично формує, змінює, доповнює матеріальне середовище, створене людиною [29].

Мистецтво народних умільців є поєднанням духовної й матеріальної діяльності, досвіду і творчості майстрів, що втілені в художніх творах. Воно на сьогодні існує у кількох формах:

- приватна творчість народних майстрів;
- народна пісенна творчість, фольклор;
- народні художні промисли: ручне виготовлення різноманітних художніх виробів окремими майстрами або організованими виробництвами для збуту [].

Традиційне народне мистецтво в основному асоціюється з декоративно-ужитковим мистецтвом. Це галузь творчості та виробництво виробів практичного призначення; це мистецтво створення та художнього оформлення виробів, переважного побутового призначення. До таких предметів щоденного ужитку можна віднести: одяг, меблі, посуд, різне начиння, прикраси, знаряддя праці та інші речі [7, с. 11].

Природні умови України, а особливо Карпатського регіону (деревина різних порід, глина, шкури та шерсть тварин, тощо) максимально сприяють розвитку народного мистецтва. Матеріалами для такої творчості може слугувати текстиль, дерево, кераміка, метал, скло, фаянс, фарфор, шерсть, глина, шкіра, дерево тощо. Техніки виконання у народному мистецтві України також надзвичайно багаті та різноманітні, вони представлені різьбленням, розписом, вишивкою, вибійкою, художнім литвом, карбуванням, плетінням, інкрустацією тощо.

Основними різновидами народного мистецтва на сьогодні прийнято вважати такі:

- вишивка, ткацтво, килимарство (ліжникарство), виготовлення предетів одягу;
- скульптурні напрямки (вироби з різновидів гини, сиру, каменю, тіста);
- кераміка, яка поіляється на самостійні напрямки: виготовлення посуду, кахель та народної іграшки;
- різьба (по дереву);
- широкий спектр технік та виробництв ужиткових речей з кості, рогу, дерева, металу, скла, соломи, паперу, шкіри тощо; д

- рідновиди декоративної пластики (народний живопис, писанкарство, стіне декорування, гравюрні твори, інкрустація, народне будвництво тощо) [14].

Хоча сучасні вчені та дослідники художніх народних промислів Карпатського регіону наводять й інші класифікації народного мистецтва (Див рис. 1.1.

Рис. 1.1. Види декоративно-прикладного мистецтва

Джерело:

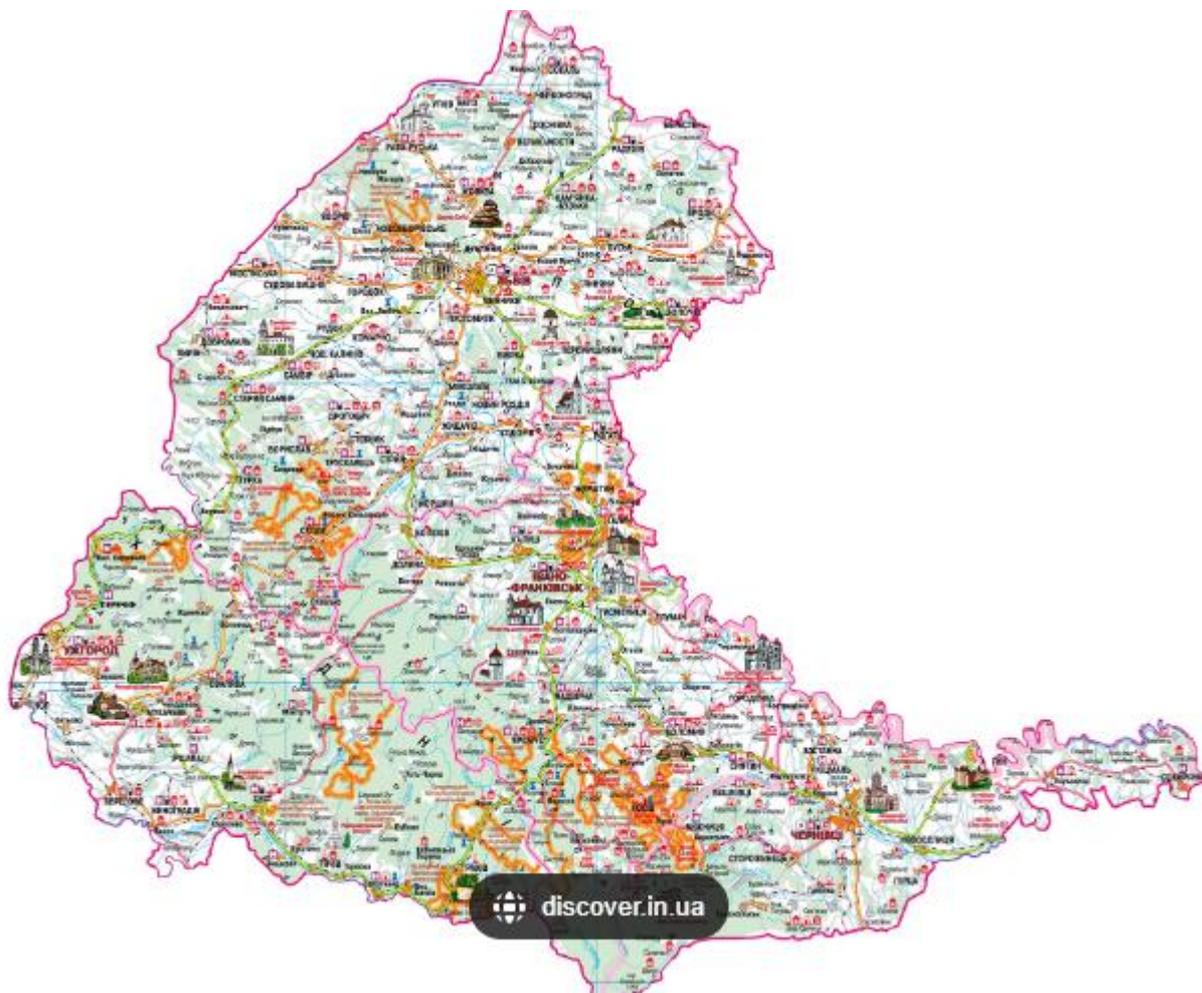
<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=XFEobdrf&id=>

У народній творчості проявляються якнайповнішим чином норми естетичного мислення народу. Кожний рукотворний виріб є єдиним та ексклюзивним, він безперечно не виступає товаом стандартного виготовлення. Індивідуальність майстра проявляється у соціальних, моральних й естетичних ідеалах народу. Етнокультура, традиції, досвід втілюються у неповорний витвір на основі загальної норми таких виробів й індивідуальності, така робота переповнена естетичним смаком народу загаом і кожного майстра зокрема [18].

Декоративно-ужиткове мистецтво спрямоване водночас на задоволення практичних та художніх потреб суспільства. Воно є частиною культурної спадщини, так як втілює досвід естетичної організації предмтного середовища, втіленням матеріальної та духовної культури. Воно тісно пов'язане з побутом,

способом життя, світобаченням, звичаями, традиціями, етнонаціональними особливостями, смаками [9].

Рис 2.1. Карпатський регіон України

Джерело:

<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=eCprLP9X&id=>

В українській культурі мистецтв, що відображає автентичну етнографічну спадщину традиційно займає надзвичайно велике та помітне місце, акумулюючи у собі культурозберігаючий та націєутворюючий досвід. Природні умови та унікальні етнокультурні особливості етнографічних груп Карпатського регіону України обумовлюють широкую різноманітність різновидів народного мистецтва.

1.2 Основні характеристики і специфіка народного мистецтва

Матеріальну та духовну культуру наповнює змістом народне мистецтво. Воно є невід'ємною складовою національної культури. Воно поєднує та ілюструє різні галузі культового, ужиткового, образотворчого, народопісеного мистецтва, тобто виробництва художніх предметів, речей для задоволення побутових потреб, естетичного оздоблення народного побуту, щоденного вжитку, а також трансляції нематеріальних культурних феноменів [17].

У декоративно-прикладному втілено світоглядні ідеї та художньо-естетичні вподобання українців.

Українське народне мистецтво характеризується різноманітністю різновидів. В основному під поняттям «народне мистецтво» розуміють саме матеріальні, упредметнені його форми, які позначають терміном «декоративно-прикладне (ужиткове) мистецтво». Відповідно до використовуваного матеріалу та техніки виконання, у Карпатах можна виокремити наступні види народного мистецтва:

- різьба по дереву;
- скульптура;
- кераміка;
- ткацтво;
- килимарство. ліжникарство;
- вишивка;
- писанкарство;
- інкрустація;
- унікальні кулірні вироби (наприклад, сирні коники на Гуцульщині);
- виробництво предметів з кості, рогу, металу, скла, соломи, паперу тощо;
- народне будівництво та ін. [28].

Образотворча діяльність людини як основа розвитку мистецтва виникла як загальносвітове явище, характерне для різних епох. Починаючи ще від перших наскельних малюнків і рельєфів на камені, виявлених у різних регіонах світу,

Європи, в тому числі на теренах України, мистецтво виикає і розвивається як органічна частина людського буття.

Простежуються певні спільні риси стородавньої художньої діяльності людини в ідеях та формах графчного чи пластичного рішення, використанні різних орнаментальних мотивів, декорування ужиткових предметів [28].

Орнамент в українському ужитковому мистецтві вважали необхідною, утилітарною частиною будь-якого виробу, обов'язково пов'язуючи його з оздоблюваною поверхнею. Згоом, втрачаючи утилітарність, орнамент стає основним компонентом естетичного оформлення виробу. Досягнення декоративного ефекту відбувається за допомогою певних принципів його побудови та розташування. Це може бути повторювання, зворотне розташвання, чергування (чергування кольорів, світлих і темних тонів, симетрія [12].

Декоративно-прикладному мистецтву притаманна орнаментальність та декоративність як художня якість форми. Декоративність виробів народних майстрів засвідчує уставленість стилю митця, продуктивне осмислення історико-культурних традицій та вироблення особистісного художнього бачення.

Орнамент в народному мистецтві становить найхарактернішу ознаку історичних художніх стилів, своєрідний «почерк етно регіону», що дає змогу визначити походження витвору мистецтва, ступінь його автентичності. Це також стосується національних мистецьких шкіл. Традиційний орнамент народного мистецтва також може виявляти особливості стилю окремих майстерень, шкіл відомих майстрів [12].

Орнамент розвивється історично. Кожній епосі та етнічній культурі притаманна своя, типова орнаменталістика. Витоки українського народного мистецтва, його орнаментальних мотивів, беруть початок в найдавніших періодах історії, міфічно-магічному світосприйнятті людини. Орнамнти першопочатково виконували практичну функцію – оберега та побажання успіху, достатку, доброї долі. З часом втратили таке розуміння та перетворились на засіб декорування виробів [28].

Народні мистецькі здобутки українців різних регіонів характеризується спільністю національного стилю орнаменту, малюнку, композиції, кольорах, сюжеті. Хоча локальні відмінності у межах окремих етногруп чи етнорегіонів дуже добре простежуються. Відповідно до історичних змін стилів відбувалася трансформація орнаменту. Розвиток декоративного мистецтва в Україні характеризується двома основними формами: домашнє ремсло та організовані художні промили для потреб ринку [28].

У Карпатському регіону України народне мистецтво представлено унікальними традиціями декоративно-прикладного мистецтва етногрупи гуцулів, а також бойків, лемків, частково, у широкому розумінні Карпатського регіону, сюди можна віднести покутян, ополян, а також відповідну творчість населення історико-географічних регіонів Закарпаття та Буковини [17]. Всі вказані етногрупи мають чіткі відмінності у виготовленні, технологіях, а, особливо, в орнаментациї своїх виробів.

1.3 Взаємозв'язок народного мистецтва з культурними традиціями

Унікальність української природи, світорозуміння, розвиток традиційної культури часто інтерпретується у народному мистецтві через символи, орнаменти, унікальні художні вироби часто практично-побутового призначення.

У декоративно-прикладних ремеслах як у певному середвищі формується світогляд. Ця сфера навіть сьогодні доносить до наших днів естетичні уявлення минулих поколінь, їх хужні смаки, уподобання, ставлення до інших людей та до світу загалом, розкриває національну ментальність, цінності. У час військових загроз сучасний стан українського суспільства характеризується зростанням етнічної свідмості загалом, посиленням його інтересу до власної національної історії та культури, до усвідомлення необхідності збереження традицій декорування ужиткових предметів та інших аспектів української культури. «Звернення до народного мистецтва, до збереження та оновлення всіх його видів –

це усвідомлення свого родоводу, духовних традицій, відродження культури українського народу» [8].

Народні художні ремесла є виявом життєздатності традицій. Їх витoki сягають багатотисячолітньої історії. З покоління у покоління, від майстра до учня передавалися образи, техніки, технології та навички майстерності, традиції орнамантації. Художня цінність таких предметів не стає меншою, а навпаки, із зменшенням кількості виробництва, з давністю виробу його вартість (культурна та грошова вартість) тільки зростає [31].

Народні майстри впродовж сотень поколінь освоювали секрети технічної майстерності, орнаментування, формотворення, розвитку художніх образів, адаптації художньої творчості до практичних потреб, ужитку. Таке виробництво запозичувало мотиви в світі природи, у народних звичаях та обрядах [2, с. 11].

Ще Геродот висловлював думку, що свята, нарівні з приналежністю до народу та мовою, є третім елементом, що об'єднує народ, а істoично масове видовище етнонаціонального характеру може виникнути лише там, де склалися певні культурні традиції [2].

Система традиційної родинної та календарної обрядовості, якими супроводжується громадсько-побутове чи релігійне життя українців, також є формою народного мистецтва. Українці в народній обрядовості зосереджені вічні та незмінні гуманістичні цінності, що передаються з покоління до покоління, забезпечуючи виховання національної свідомості. Саме в обрядовості виявляє себе соціальна спадковість українців, їхня етнонаціональна пам'ять. Інформація, відображена у знаквій системі народної обрядовості, предметах декоративно-прикладного мистецтва об'єктивує думки та уявлення людини, наповнює свідомість національним змістом [31].

Загальновідомо, що традиційне орнаментування у всіх можливих його варіаціях і техніках виконання та у всіх його формах – це невід'ємна складова національної культури загалом. Підтримка, збереження народної творчості (упредметненої та нематеріальної) є пріоритетним напрямом сучасної гуманітарної політики України, «спрямованої на формування, розвиток і збереження

фундаментальних світових цінностей» [34, с. 221]. Кожний народ розуміє власну самобутність через своє самобутнє мистецтво, що є наслідком тривалих етнокультурних традицій, втілених переважно у виробках народних майстрів [31].

Традиційне ужиткве мистецтво на сьогодні виступає запорукою самозбереження народу, безперервності національної культури, безперервності передання національних традицій. У ньому закладені етнонаціональні ідеали, моральні цінності, народна мудрість, випрацьовані тисячоліттями техніки, технології, народні знання, що дійшли до нас в тому числі через витори народного мистецтва [7].

Найатрактивнішою в Карпатському регіоні є саме гуцульська етнографічна група (Гуцульщина), з надзвичайно добре збереженими зразками народного мистецтва, які мають стікі тривалі традиції, що досі відтворюються, а відповідні ужиткові предмети, автентично декоровані досі використовуються в побуті місцевого населення. Відомими на увесь світ є вироби триколірної Косівської кераміки (гончарний посуд, кахлі, вироби з дерева (різьба, інкрутація), обробки шкіри, ліжникарства, килимартва, вишивки, писанкарства та інших художніх народних промислів. У наш час такі вироби особливо цінуються, як в Україні, так і за її межами.

Широковідомими є Косівський та Яремчанський сувнірні ринки, де реалізуються різноманітні вивори народного мистецтва – вироби народних майстрів, хоча, навіть на цих ринках часто зустрічаються вироби фабричного серійного виробництва, в тому числі іноземного походження. Часто в етнорегіоні організуються фестивалі та інші заходи, під час яких можа помилуватися, придбати вироби чи відвідати відповідні майстер-класи.

Найвідомішими соціокультурними інституціями, що зберігають різні зразки народного мистецтва Карпатського регіоу, зокрема окремих його етногруп, є Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покутя імені Йосафата Кобринського (м. Коломия), Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини (м. Косів), музей писанкового розпису (м. Коломия), Долинський краєзнавчий музей Тетяни і Омеляна Антоновичів «Бойківщина» (м. Долина) та ін.

Вони зберігають та презентують відвідувачам цілі експозиції мистецьких предметів – витворів народного декортивно-прикладного мистецтва та розкривають їх нерозривний зв'язок із іншими аспектами традиційного життя, суспільного та сімейного укладу, природніх умов, господарства, народних знань, фольклором, тощо. Саме на базі таких музейних іституцій повною мірою розкривається взаємозв'язок народного мистецтва з культурними традиціями.

РОЗДІЛ 2

НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО КАРПАТ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

2.1 Вплив сучасних культурних процесів на українське мистецтво

Сьогодення в соціокультурній сфері характеризується зростаючим впливом сучасних культурних процесів, тенденцій, трендів на традиційне українське мистецтво у XXI ст., що є важливою проблемою збереження самобутності різних форм традиційної української культури. У час стрімкого розвитку технологій, ІТ-сфери, штучного інтелекту та зростаючої загальносвітової взаємодії, глобалізація стає невід'ємним компонентом життя кожного національного співтовариства. Разом з тим унікальність традицій народного мистецтва становить неабияку цінність та викликають зацікавлення широких кіл громадськості, міжнародної спільноти.

Актуалізація «споживання» глобальних брендів, товарів та послуг, а також розвиток інформаційних технологій у глобалізованому світі викликає певну проблему ліквідації ідентичностей традиційних аспектів культури. Саме ідентифікація виступає захисною функцією збереження та захисту етнонаціональної культури, свідомості, а також – традицій, декоративно-прикладного мистецтва, фальклору. Сучасний вчений, дослідник інформаційного суспільства, проф. Каліфорнійського університету Кастельс М. висловлює думку, що «ідентичність є певним процесом, за допомогою якого індивід ідентифікує себе в основному належним до певних культурних ознак, які належать певній історико-соціокультурній спільноті» [31]. При формуванні ідентичності окремої особистості, він виводить необхідність «захисту», тобто ізоляваності від впливів глобалізації, але все ж потребує умов для адаптації людини до нових реалій, що постійно змінюються [49].

Сама сучасність є проявом багатопланових процесів глобалізації, що активно розгортаються у багатьох сферах існування сучасної людини, суспільства,

міжнародної спільноти, яка вдже не є просто сукупністю різнонаціональних суспільств, а чимось справді цілним, єдиним. Глобальні тенденції в соціокультурній сфері характеризуються зростанням взаємозв'язків сучасного світу у різних сферах, невинною інтеграцією ринків, в тому числі ринків культури, креативних індустрій, а також трендів, фінансів, технологій, пооширенням певною мірою уніфікованих демократичних норм, загальносвітових цінностей, інформаційних мереж, ЗМІ. Загшалом сучасну глобалізацію можна визначити як «посилення потоку чотирьох «і»: інвестицій, інформації, індивіда індустрій [42].

Не дивно, що під ноатиском глобалізації з'являються нові соціокультурні явища, що були відомі в попередні часі періоди у значно меншому масштабі. Відбувається посилення нових, які стосуються всіх сторін життя спільнот, зокрема й послуг сфері соціокультурній, в різних напрямках мистецьких рішень. Визначення та окреслення позитивних та негативних тенденцій впливу глобалізації на соціокультурні процеси та ідентичність різних форм національної культури займає на сьогодні провідне місце в сучасній гуманістиці як сукупності різних напрямків досліджень [39, с. 107].

У процесях глобалізації відбувається впливу нової системи цінностей, що приводить до замін традиційних ідеалів культури. Етноос протиставляє власні цінності та ідеали (історичну пам'ять, вірування, традиції, мову, етнографчні народні промисли та ремесла). Таким чином етнос виступає як окрема соціокультурна спільнота та так званий «захисний притулок» збереження етнічної автентики, етнічних цінностей, світогляду у час уніфікації всього світу, коли етнокультурна ідентичність відіграє, на жаль, допоміжну роль у змпіцненні націоналізму та національної релігії. Народне мистецтво виступає відображеннями таких процесів [39].

Як суспільний соціокультурний феномен, українське мистецтво пов'язано із простором, українськими етнічними тераиторіями, а окремі її мистецькі напрямки функціонують нерозривно з територіями, де проживають відповідні етногрупи. Кожна з них є різною за змістом, колористикою, символікою, технологіями, орнаментациєю. Ці аспекти вияву народного українського мистецтва зазнають у

процесі міжнародного спілкування певного мовпливу глобальних тенденцій, тенденцій сучасного життя та підходів до споживання, що призводить до поступового вирівнювання відмінностей етнографічного автентичного змісту мистецтва, у тому числі між окремими регіонами країни [42].

З наукового погляду, традиційне мистецтво або народне мистецтво – це технології та світобачення, що сформувалися вже як спосіб життя, певні «конструкції». У їх межах інтерпретуються з позицій національної ментальності певні притаманні відповідній культурі образи людського світу, взаємин, природи. У ньому чітко проявляється традиційність та самобутність. Культурна глобалізація призводить до змін самого контексту, структури, контенту таких народних образів, ідентичності всіх проявів народної культури, загальних уявлень, системи цінностей, а також кольорів, форм та інших аспектів [32].

Глобалізація переорієнтовує культуру в бік комерціалізації, часто адаптовує її до потреб та запитів сувенірного ринку. Унаслідок такі тенденції є негативними, оскільки спрощують чи штучно доповнюють неіснуючими досі мотивами, кольорами, оформленням. З іншого боку, затребуваність виробів народних майстрів сприяє збереженню та життєстійкості народного мистецтва, трансформацію його у так зване «сучасне народне мистецтво» [27].

Баланс традиційної етнокультури та сучасного мистецтва виступає на сьогодні індикаторами глобалізації на певній території, в регіоні, країні. Всі вияви культури безпосередньо пов'язані зі свідомістю та способом життя людини, адаптацію її до умов природного середовища. Прояв впливу масової культури, інформаційних технологій, гаджетів, технологій на трансформування цінностей та ідентичності українського суспільства чітко проявляється [27, с. 87].

Дослідження проявів глобалізації в контексті української культури, сучасного та традиційного мистецтва виступає необхідним завданням для розуміння всієї системи змін, що відбуваються на сьогодні. Такі дослідження можуть дозволити сформувати безцінну інформацію для створення стратегій розвитку, збереження та популяризації у сучасному загальносвітовому соціокультурному просторі української культурної спадщини для досягнення

цілей миру, проукраїнських поглядів, знань про Україну у широких міжнародних колах [47].

Виявом впливу сучасних культурних процесів на українське мистецтво можна добре простежити на прикладі такого народного декооративно-прикладного мистецтва, поширеного на всій території України, як вишивка. Вплив глобалізації чинить «тиск» на саму ідентичність суспільства та всі його прояви. Унаслідку різні жанри мистецтва більшою чи меншою мірою зазнають впливу масової культури. В умовах війни, загроз етнічного та культурного геноциду збереження унікальної культурної спадщини та розвиток української культури в таких умовах виступає особливо важливим завданням. Такі обставини актуалізують потреби розвитку українського мистецтва навіть в контексті сучасних світових мистецьких віянь та тотального впливу масової культури, що позначається на всіх аспектах соціокультурної сфери сьогодні. Наявність хоча б окремих традиційних автентичних елементів у мистецьких витворах збагачує їх, а з іншого боку – розвиває сучасне українське мистецтво загалом, сприяє формоуванню нових напрямків, мистецьких прочитань традиційних художніх промислів. Таким чином виникає багато популярних на сьогодні крафтових виробництв різних мистецьких сферах із застосуванням традиційних етнографічних українських мотивів [46, с. 331].

Тотальна сучасна глобалізація спонукає потребу у суспільстві щодо пристосування до нових соціокультурних реалій. Відчутним є вплив глобальних економічних процесів на соціокультурну, мистецьку сферу, змінюється спосіб життя населення, пріоритети в зароблянні коштів. Це призводить до того, що окремі народні майстри припиняють такі діяльність, їхні школи припиняють існування, а інші – навпаки, розвиваються у напрямку зростання виробництва сувенірної однотипної масової продукції чи виготовлення окремих високохудожніх предметів із застосуванням класичних традиційних народних технологій [41].

Всі обставини, пов'язані із впливом глобалізації на сучасну українську культуру та всесуспільство вимагають розробку та втілення стратегій збереження національної культурної спадщини, напрацювання ініціатив, спрямованих саме на

збереження та розвиток української культурної спадщини в умовах глобалізації [8].

Глобалізація впливає на увесь комплекс традиційних цінностей, культурну ідентичність, спосіб життя, тренди та інші аспекти сучасного українського суспільства. Очевидним із наслідків взаємодії традиційності та глобальної масовості для української культури та суспільства є певне стирання не тільки автентики, а й, на жаль, регіональних відмінностей. Саме така загальносвітова тенденція змушує суспільство переосмислювати цінності, ставлення до феноменів культури та до цілого світу [4, с. 92].

Прикладом, на якому можна простежити вплив вищевказаних загальносвітових процесів є різновид народного мистецтва, притаманний всім етногрупам України – вишивка. Впродовж останніх 10 років у цьому напрямку декоративно-прикладного мистецтва фіксується кілька пов'язаних також із суспільними чинниками тенденцій:

1. Національна вишивка стає компонентом індустрії мод, впливаючи на її зміст і стилістику. Тотальне зацікавлення національною символікою самих українців, масовість такого зацікавлення обумовлювалася ще подіями Революції гідності. Виявом тенденції, що досі актуальна стало активне застосування у компонентах одягу оздоблених вишивкою та зображення елементів національної символіки та інших зображень в чорно-червоному та синьо-жовтому кольорних варіаціях. Таке виробництво активізувалося не тільки на території території України невеликими майстернями, а й у масовому виробництві, в тому числі закордоном [18].

2. Домінуючою технікою використання мистецтва вишивки залишається вишивкою хрестиком. Сучасна тенденція вишивки хрестиком – нанесення хрестикових мотивів на будь-які матеріали, декорування хрестиком найрізноманітніших речей (тобто вихід за межі формату «вишивани»), створення модних ексклюзивних колекцій та, навіть, налагодження масового такого виробництва [5].

3. Акультуризація – затирання виразних ознак отрадиційної народної культури, часткове її приховування чи зникнення, підміна символічного, сакрального, оберегового значення вишивки виключно візуальною, декоративною її функцією [4].

4. Оздоблення вишивкою (орнаменти та «вишиті» зображення) виробів сучасного крою, зокрема футболки, світшоти, худі, блейзери, піжаки, сукні та ін. Часто орнаментують не традиційними візерунками, а сучасними стилізаціями та розробками, які є досить простими та повною мірою відображають тенденції масовості та комерціалізації. Так, використовуються, в основному, рослинні візерунки (маки, ромашки, лілії, волошки, калина), елементи військової та національної символіки з використанням одного-двох кольорів, часто зустрічаються тризуби, синьо-жовті поєднання [15, с. 132].

5. Використання крою аутентичного українського одягу у створенні моделей сучасного вбрання, як дизайнерського ексклюзивного, так і для масового виробництва. Адаптація давніх принципів використання орнаментальних мотивів, які мають певні територіальні українські асоціації, але застосовуються як універсальні загальноукраїнські. Найактуальніше вказана модна тенденція проявляється у вишиванках, сувенірних виробах [22]

На думку польського вченого у сфері соціології культури М. Голька, «глобалізаційні процеси призводять до затирання виразних ознак одних культур або часткового їх приховування чи зникнення, як одночасно до розширення культури в щораз оновлюваних якість» [22]. Таким чином глобалізація також представляє перед соціокультурною сферою нові можливості для розвитку та презентації автентичних етнічних її компонентів.

Вище вказані тенденції характерні не тільки для вишивки. Практично аналогічні процеси можна првостежити у всіх без винятку декоративно-прикладних напрямках народного мистецтва Карпатського регіону України та інших етнічних регіонів, коли етнічне стає певним компонентом сучасного. Загалом глобалізація характеризується зближенням культур різних націй, що, з одного боку нівелює певні культурні відмінності під впливом такого чинника, як майсова культура, а з

іншого – надає можливості для популяризації, презентації українського народного мистецтва, різних здобутків української соціокультурної сфери на міжнародному рівні, створюючи позитивний імідж для країни [22].

2.2 Сучасні майстри та їхній внесок у розвиток народного мистецтва

Формування народного декоративно-ужиткового мистецтва в Україні у його сучасному баченні почалося ще з XIV століття. На сьогодні поєднуючи в собі загальнонаціональні риси, кожен мистецький виріб водночас має виразний відбиток тяглості регіональних традицій.

Сучасні митці вказаного напрямку інституційно входять до Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Це добровільна громадська творча інституція, що об'єднує умільців традиційного народного мистецтва, а також мистецтвознавців, вчених та професійних митців [30].

Ця організація існує 1990 року в Києві, головою її є відомий митець та мистецтвознавець Шевченко Євген Ігорович. Інституційними її завданнями є різні напрямки діяльності із координації, підтримки творчості майстрів народного мистецтва.

Кількість майстрів та осередків декоративно-прикладного мистецтва невпинно скорочується. Все ж працюють в наш час майстри, частина з яких є продовжувачами цілих шкіл народного мистецтва [30].

М. Гrepиняк, с Брустурів, помер 2020. Це знаний майстер художнього різьблення по дереву, краєзнавець, екслібрист, мистецтвознавець; член Спілки майстрів народного мистецтва України, батько сучасногорізьбяр В. Гrepняка [43].

Він працював у сфері декоративного мистецтва, вирізьбляв перечниці, тарелі, плакетки, скриньки, скульптуру, рахви, набори для письма, жіночі прикраси сувенірну продукцію, вази, курильні приладистворював панно, культові дерев'яні скульптури із зображенням Ісуса Христа, Божої Матері, хрести, семисвічники та інші витвори. Здійснив значний внесок у своє мистецьке русло [43].

Позначилася на розвитку народного мистецтва Карпатського регіону родина Гавришів (Дмитро Васильович, Іван Васильович, Богдан Володимирович, Любомир Дмитрович), займаючись різьбленням по дереву, сформувавши косівську школу різьбярства. Вони мистецько підходили до виготовлення меблів, настільних ламп, навіть шахів та письмового приладдя та ін., які оздоблював гуцульськими народними орнаментами (техніки так званого «сухого різьблення» та інкрустації). Богдан Володимирович, Любомир Дмитрович досі працюють у традиційній гуцульській техніці [43]

Цікавим є мистецький доробок І. Довбенчука, українського майстра різьблення по дереву, що досі працює в м. Косів. Його художні роботи включені до музейної комунікації в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва в м. Київ, Музеї етнографії та художнього промислу м. Львів, в Національному музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського м. Коломия [30].

Унікальним доробком доповнив галузь Б. Ділета. Це майстер художньої обробки дерева, він є членом Національної спілки художників України. Він на сьогодні відроджує гуцульське народне меблярство. Серед робіт умільця представлені ексклюзивні меблі, високохудожні інтер'єри церковного інтер'єру, різьблені скриньки, тарелі, набори для напоїв. Працює в напрямку виготовлення ексклюзивних меблів; етнодизайн, сакральних будівель. Одним із навеличніших творів є іконостас церкви Успіння Пресвятої Богородиці УГКЦ у Коломійі, виготовлений 2012 року [30].

Мисткиня І. Козак-Ділета – відома за межами Карпатського регіону майстриня Косівської кераміки, що інтерпретує знання традиційного мистецтва з сучасними мистецькими тенденціями. Її творчість – техніки гуцульської кераміки. Мисткиня присвятила себе збереженню та популяризації широковідомого Косівського керамічного розпису, увійшла до Списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО. Серед її надбань мистецького характеру – керамічний різноманотний посуд, свічники, елементи побуту в традиційній гуцульській орнаменталі, класичні техніки рельєфного гравіювання, підполивного розпису із використанням

спеціальних природніх барвників 3-колірної кераміки (жовто-зелено-коричневі відтінки). Доробки вказаної майстрині експонуються у приватних колекціях, а також в музейних закладах народного мистецтва [30].

Внесок у сучасний розвиток народного мистецтва здійснив також А. Калитко – заслужений художник України, науковець, член Національної спілки художників України, веде активну не тільки мистецьку, а й педагогічну діяльність, здійснив фахову підготовку більше 100 митців. Отримав численні нагороди та відзнаки. Активно презентує автентичні аспекти в образотворчому мистецтві, як в Україні, та і в Румунії, Польщі, США, Угорщині. Митець володіє чисельним доробком кількістю від 500 праць (пейзажі, портрети, натюрморти) [43].

Ще одним талановитим сучасним митцем народно-мистецького пошуку є О. Гаркус. Працює по художньому металу. Автор дослідження на тему «Нагрудні прикраси Гуцульщини сер. XIX – поч. XX ст. в аспекті збереження народного ювелірного мистецтва» [1]. Активний діяч мистецьких акцій, зокрема пов'язаних із освітнім процесом у сфері народного мистецтва, учасник чисельних виставок, автор півтисячі авторських ювелірних прикрас, які відображають тенденції народного мистецтва, зокрема Гуцульщини, які посідають вагоме місце в приватних колекціях, музеях в Україні та закордоном [43].

В. Перегінець із с. Новиця Калуського району Івано-Франківської реалізував понад 20 об'єктів у ділянці оздоблення інтер'єрів вітражами та авторськими камінами. Він є автором розпису екстер'єру Музею писанкового розпису уміста Коломия, активний учасник виставок, науковець [30].

М. Радиш – не тільки відомий сучасний майстер декоративно-прикладного мистецтва, а також педагог, член Національної спілки художників України. Асортимент його мистецьких напрувань доволі широкий, різноманітний та цікавий: боклаги, ручні хрест, тарелі, полицки для писанок, мисники та ін. [30].

І. Захарків із села Збора Калуського району Івано-Франківської обл. – талановитий митець народного мистецтва, який творить у ракурсі художньої кераміки, зокрема традиційної мальованої гуцульської кераміки, а також експериментальної кераміки [30].

Митець В. Дутка – це заслужений художник України, народився в с. Миколаївка, Бучацького району, Тернопільської обл. На зараз працює в різних жанрах: натюрморти, портрети, пейзажі, тематчні картини. Вдало поєднує свою власну манеру виконання, із своєрідним національним оформленням робіт, які експонуються та презентують аспекти українського народного мистецтва в Польщі, Канаді, Бельгії, США, Австралії та ін. Має численних учнів та послідовників [43].

Вищевказані та інші майстри мисецьких народних промислів, як правило, є представниками шкіл певних напрямків декоративно-ужиткового мистецтва, які характеризуються певними образотворчими «рисами». Особливо виразно такі тенденції простежуються на Гуцульщині, як у найвирзнішому та найкраще збереженому етнопросторі. Зокрема м Косів та навколишні села, такі як Річка, Яворів, Соколівка, Вербовець та інші є найвідомішими осередками художньої обробки дерева в усій Україні. Їхні художні вироби оздоблено благородною вишуканою технікою так званого «сухого різьблення», яка доповнюється фангометарною десперсною інкрустацією кольоровим деревом чи мідним дротом, навіть різнокольоровим бісером. Така техніка має виразний локальний традиційний характер. В такій техніці виготовляють широкий асортимент виробів – речей практичного використання – від традиційних шктулок і тарілок до сопілок, підставок, свічників тощо [30].

Окрім того самі школи майстрів мають певні відмінності, що збагачує палітру мистецько-ужиткового виконання. На відміну від відомої Яворівської школи, заснованої на принципах сухого різьблення, саме Косівська школа відрізняється більшою декоративністю, багатством колірної гами, різноманітністю технічних прийомів. Одним із відомих різьбярів є В.Гуз. Йому властиве глибоке розуміння властивостей матеріалу (різних порід та якості дерева), органічне узгодження декоративних мотивів з формою ужиткових предметів, мистецьке світовідчуття загалом [30].

У Закарпатській області та Львівській сьогодні значного поширення набула техніка декоративного мистецтва – аплікації соломою, якою прикрашають різноманітні побутові вироби (шкатулки, декоративний посуд) [30].

Унікальне мистецьке оформлення керамічних виробів сформувались на території Закарпаття. Відомим майстром-керамістом області та за її межами є М. Галас із с. Вільхівка. Його діяльності притаманні виготовлення різноманітного посуду традиційних форм. Це корчаги, торілки, миски, горщики. Характерно для митця, що пропорції їх локанічні, прості, добре «узгоджені» з технікою розпису, що застосовує майстер [30].

Мистецтво гончарства у традиційних техніках розвивається як діяльність окремих великих осередків такого мистецтва. Зокрема, на Гуцульщині користуються технікою виконання – вільним ріжковим розписом. Це всесвіньовідома, внесена до реєстрів ЮНЕСКО триколірна косівська кераміка. Традиційними колірними рішеннями майстрів виступають традиційно яскраві яскраві сполучення зеленого, коричневого, жовтого. Зустрічється розписуванням білим або зеленим на темно-червоному покритті виробу з кераміки. Це не тільки посуд, а й відомі далеко за межами України кахлі [35].

Сучасні мистецькі тенденції простежуються і в народному мистецтві. Явище мистецького фольклоризму, тобто наслідування стилістики у різних формах народного мистецтва, не тільки зображального, а й пісенного, сценічного, стає доволі поширеним. Ці тенденції добре відображено мистецьких школах Гаварецької димленої кераміки (Львівська обл.). Димлена техніка виступає найдавнішим видом гончарства на території України. Найвідомішими майстрами в даній етнографічній локації є Є.Бакусевиц та В.Гарбузинський, завдяки праці яких цей центр народнього художнього промислу продовжує існувати [33].

Димлені мистецькі витвори прикрашені невибагливими лискованими чи ритованими малюнками. Їм характерні конструктивні, відпрацьовані та дуже пропорційні форми, які зберігають свій первісний вигляд після 1000 років існування. На даній етнотериторії збереглися не лише форми і орнаментация, а й повністю незміненою є технологія виготовлення, що дійла до наших днів. За висновками сучасних українських вчених, досконалість таких народних виробів може бути порівнянана навіть із зразками саого античного гончарства [35].

Загалом на сьогодні діючими центрами кераміки в Карпатському регіоні є Гавареччина, Шпиколоси, Гологори (Львівська обл.), Гончарівка (Тернопільська обл.), Косів, Кути, Пістинь (Ів.-Франківська обл.), Колбочин (Чернівецька обл.) [].

Впродовж останніх років простежується якісна та кількісна переорієнтація народного образотворення. Все частіше попитом користуються саме унікальні твори, витримані в етнічній стилістиці, орієнтовані насамперед на поціновувачів, колекціонерів. Відбувається посилення індивідуальних пошуків, більш глибоке вивчення народних традицій, актуалізованих кристалізацією національної свідомості частини українського суспільства, викликаного воєнними загрозами. Паралельно на розвиток сучасного декоративно-ужиткового мистецтва значний вплив чинить творчість художників професійного декоративного мистецтва, яка знаходиться в руслі авангадних напрямків, вбирає та апробує мисбіоз етнічного та сучасного [42].

Збереження автентичних традицій декоративно-ужиткових промислів носить однозначно нерівнозначний характер в різних регіонах країни. Позитивно відчутні зусилля по збереженню осередків народного мистецтва докладаються в таких областях як Івано-Франківська, Закарпатська, Львівська, а також Чернігівська, Вінницька. Окремі регіони згортають таку діяльність у зв'язку з російською агресією, руйнуваннями та іншими загрозами часу воєнного стану.

Впродовж останнього десятиліття змінилися пропорційність окремих традиційних напрямків народного мистецтва, кількість майстрів, яка демонструє чітку тенденцію до скорочення. Основними художніми народними промислами є писанкарство, кераміка, вишивка.

2.3 Симбіоз традиційного і сучасного в народному мистецтві

Декоративне мистецтво відіграє важливу роль у сфері послуг соціокультурного характеру українців. Такі мистецькі витвори, як килими та

вишивка, гончарство та скульптура продовжують залишатися важливою частиною повсякденного життя українців на сьогодні також.

Українські традиційні художні народні промисли – це скарби мистецької спадщини всіх попередніх поколінь на території України. Загалом у сфері соціокультурного сервісу почесне місце зайнято є народним та аматорським мистецтвом. Це вияв народних знань та ментальних форм мистецького бачення українців впродовж тисячоліть [24].

Протягом всієї етнічної історії українців традиційне народне мистецтво – це завжди своєрідний культурний самовияв та самозахист, своєрідний духовний шарм нації, що стикається з її внеском у духовні коріння народної культури, природи, життя, фольклору та висоого розвитку духовного світу українців. Сьогодні соціокультурні упредметнені продукти, що відтворюють старі, архаїчні зразки народного мистецтва, широко поширені та користуються апопулярністю з огляду на мистецьку [34, с. 8].

Симбіоз традиційних та індивідуальних авторських бачень та їх переосмислення є основними особливостями продуктів декоративних та прикладних творів мистецтва, виготовлених у наш час. Довготривала відсутність чіткої національної системи розвитку народної культури, руйнування народного мистецтва та інші тенденції призвели до явища кризи народного мистецтва та часткового занеаду традиційної народної культури [46]. Вивчення сучасного стану декоративно-прикладного і народного мистецтва дає можливість розглядати цю галузь як соціокультурний феномен.

Такі тенденції чітко простежувалися впродовж тривого часу. Лише останні десятиліття спостерігається тотальна зацікавленість українською культурою – від крафтових дрібних виробників, фабрик масового виробництва до національних та іноземних поціновувачів, кійкість яких значно зростає саме ід час останніх 3 років російсько-української війни. Дослідження сучасного стану ремесел та народних мистецтв дозволяє розглядати рзвиток цієї галузі якокреме сучасне соціокультурне та мистецьке явище [27].

Нині зростаючого розповсюдження набувають вироби художніх ремесел, в яких відтворюються давні архаїчні зразки народної творчості, що досі збереглися. Симбіоз традиційного та індивідуального авторського бачення (в тому числі сучасного) та їх переосмислення – це основні ознаки розитку мистецького пошуку на сьогодні [4, с. 93].

Рис. 2.1 Мотиви народного мистецтва у колекції показу мод на Fashion Week New York, 2017 р.

Джерело:

<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=fKXjp3jX&id=>

Стосовно проблеми симбіозу традиційного і сучасного в народному мистецтві сучасні українські вчені виділяють наступні тенденції та процеси, а також окреслюють коло проблем, що потребують вирішення:

- на сучасному етапі культурно-мистецького процесу як компонентти сфери соціокультурних послуг України найнагальнішими завданнями в галузі зокрема саме у сфері народного мистецтва, виступає вдосконалення законодавчої бази для збереження всього культурного надбання Української держави, його захисту від

широкого кола загроз, обумовлених воєнними діями, а також сприяння становленню гуманітарних зв'язків сучасної мистецької справи з її автентичних та людським ресурсним потенціалом [4];

- відчувається потреба в організації постійно діючих семінарів та креативних лабораторій, які б сприяли обміну досвідом і сприяли налагодженню творчих зв'язків між центрами народної творчості, забезпечували комунікацію між майстрами;

- систематизація інформації, формування електронних ресурсів щодо комплексного погляду на історію та технології та символіку українського народного мистецтва;

- формування та видання словників, інструкцій, підручників, довідкових матеріалів та енциклопедій щодо інформаційного забезпечення потреб народного мистецтва [27];

- видання методичних розробок, збір та видання детального опису технологій виготовлення;

- формування продуманої системи державної підтримки розвитку соціокультурної сфери, аналогічно у такому загальному контексті – всестороння підтримка збереження автентики народного мистецтва, підтримки відповідних митців;

- всебічна підтримка (організаційна, інформаційна, фінансуюча, дотаційна) осередків народних промислів [43];

- підтримка зростаючого у суспільстві інтересу до проблем національного відродження, самоідентифікації засобами народного мистецтва;

- пошукам нових форм презентації та використання наявного потенціалу народно-декоративного мистецтва;

- широке залучення митців народного мистецтва до ринкових відносин та пошуку коштів через фонди [43];

На основі окреслених вище тенденції сучасного традиційного народного і мистецтва можна підсумувати, що вплив сучасних мистецьких, глобалізаційних, соціально-економічних, інформаційних, історичних нових етнографічних тенденцій

впливає на розвиток традиційного народного мистецтва у руслі його симбіозу із сучасними мистецькими напрямками.

РОЗДІЛ 3

МЕХАНІЗМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

3.1 Культурні ініціативи та проекти для підтримки народного мистецтва

Народні художні промисли у формі осередків народного мистецтва існують майже в усіх регіонах України. Особливо виразним є народне мистецтво Карпатського регіону України. Таке різноманіття різновидів промислів зумовлене природним середоищем, тобто наявними природними ресурсами, ландшафтом, ментальними чинниками.

Сьогодні сучасні збережені народні художні промисли – це фактично окрема галузь, що випускає вироби побутового (ужиткового) й сувенірною призначення. Самі вироби народних мистецьких промислів виступають досі своєрідною «візитною картою» етногрупи, етнорегіону, населеного етнографічного ареалу. Вони ілюструють самобутність етнокультури та традиційної соціокультурної сфери конкретної місцевості, етногрупи чи нацменшини, демонструють кращі надбання народного мистецтва, що збереглося по наш час [47].

Основними соціокультурними ініціативами для збереження українського народного мистецтва, виявлення талантів, обміну досвідом та популяризації народної творчості велике значення мають виставки виробів художньої промисловості й творів народних майстрів відповідні фестивалі, ярмарки, майстер-класи, аукціони та інші заходи масового характеру, що допомагають популяризувати збережені зразки художнього мистецтва умільців народної творчості [47].

Практичні всі численні ініціативи та проекти для підтримки народного мистецтва обліковані Державним агентством України з питань мистецтв та мистецької освіти, яке створило перелік міжнародних, всеукраїнських, регіональних культурно-мистецьких заходів, метою діяльності яких виступає збереження,

розвиток та популяризація народного мистецтва різних регіонів України. Інформацію згруповано за локальним принципом (по областях), що дозволяє оперативно ознайомитись та опрацьовувати необхідну інформацію про івенти, що популяризують різні форми народного мистецтва [30].

Такий перелік формується щорічно на основі інформації, наданої соціокультурними установами, органами виконавчої влади регіонів України. Тут міститься інформація щодо періодичних, так і разово організованих івентів [30]. На Рис. 3.1. подано інформацію щодо окремих івентів у Чернівецькій області.

Рис. 3.1. Витяг інформації з Переліку Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти

24	Фестиваль колядок "Небо і земля нині торжествують!"	Чернівецька обл.	-	село Вікно Вікнянської сільської територіальної громади Чернівецького району	27 грудня	Вікнянська сільська рада	історичних, культурних та духовних надбань рідного краю; виховання любові до народних традицій та обрядів українського народу
25	Регіональний фольклорно-етнографічний фестиваль колядок "Різдвяна коляда"	Чернівецька обл.	-	селище Глибока Глибоцької селищної територіальної громади Чернівецького району	січень	Глибоцька селищна рада	Фестиваль різдвяних колядок, вертепів, малюнок Збереження народних звичаїв та обрядів
26	Регіональний фестиваль "Глибоцький медвіник"	Чернівецька обл.	-	селище Глибока Глибоцької селищної територіальної громади Чернівецького району	остання неділя червня	Глибоцька селищна рада	Фольклорний фестиваль колективів громади та гостей Збереження та популяризація традиційної випічки "медвіник", конкурс на кращий "медвіник"
27	Регіональний фольклорний фестиваль "Невичерпні скарби кодрів барвистих"	Чернівецька обл.	-	селище Глибока Глибоцької селищної територіальної громади Чернівецького району	24 серпня	Глибоцька селищна рада	Фестиваль народної пісні, музики і танцю
28	Регіональний фестиваль народного мистецтва «Душа народу в килимі цвіте»	Чернівецька обл.	-	селище Кельменці Кельменецької селищної територіальної громади Чернівецької області	червень	Кельменецька селищна рада	Виставка народного мистецтва, виступи художніх аматорських колективів
29	Міжнародний фестиваль-конкурс української сучасної естрадної пісні "Днистер-ріка"	Чернівецька обл.	-	м. Хотин Хотинської міської територіальної громади Чернівецької області	жовтень	Хотинська міська рада	Виступи художніх аматорських колективів та окремих виконавців
30	Міжнародний фольклорний фестиваль "Буковинські зустрічі"	Чернівецька обл.	-	м. Чернівці Чернівецької міської територіальної громади Чернівецької області	III квартал	Чернівецька міська рада, Чернівецька обласна державна адміністрація, Буковинський	Виставка народного мистецтва, виступи художніх аматорських колективів

Джерело:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1fY4AQ9S9FIy3TkRvrDWj80fB6ZFsQqCbOzOd0hqZWTw/edit?gid=0#gid=0>

Основною інституцією загальнонаціонального рівня на сьогодні в Україні є Національна спілка майстрів народного мистецтва, яку інституційно формують талановиті представники різних видів декоративно-ужиткового мистецтва різних регіонів та, відповідно, представляють різні етногрупи та стрічні краї. Діяльність вказаної інституції значною мірою спрямована на організацію заходів та формування проєктів для підтримки народного мистецтва [30].

Сучасний етап мистецького життя XX – початку XXI століть не тільки народних, а й класичних сучасних мистецьких напрямків не прівнянний ні з однією

з минулих епох. Остання епоха Новітнього часу на території України у мистецькому напрямку вражає різноманітністю та парадоксальністю, в тому числі й щодо розвитку, збереження, популяризації та трансформації народного мистецтва. У цей час виникло багато нових жанрів, оскільки, як не парадоксально, на поч. ХХ сторіччя було створено певною мірою сприятливі умови для розвитку народного мистецтва у напрямку художньої промисловості, тобто практикувалося машинне виробництво декоративних ужиткових виробів. Таким чином розвивалися килимарство, фаянсова, меблева, фарфорова, скляна промисловість, ткацтво, певною мірою ганчарство. Паралельно з'явилася мережа професійно-технічних закладів, які готували відповідних працівників для такого виробництва [38].

Згодом такі мистецько-виробничі процеси призпчили свій розвиток. З відновленням державної незалежності активізувалися нові процеси мистецького становлення:

- переосмислення традиційних мистецьких напрямків;
- формування нових завдяки розвитку нових технічних можливостей, наприклад комп'ютерної графіки;
- поширився синтез мистецтв;
- актуальним є використання традиційних форм, мотивів у сучасних мистецьких об'єктах та низка інших новацій мистецького спектру [38].

На сьогодні на території регіону Українських Карпат існують діючі осередки художніх народних промислів, які є стержнями формування майстерських шкіл, що з покоління в покоління передають знання, технології, досвід. Найвідомішими осередками є насткпні: різьбярство, ганчарство, ліжникарство, писакарство та ін. в м. Косів (Гуцульщина, Івано-Франківська обл.); ткацтво і килимарство в м. Косів і м. Коломия (Гуцульщина, Івано-Франківська обл.), а також Ганичі (Закарпаття); художня обробка дерева поширена в регіонах України, багатих на ліси, зокрема і в тих етногрупах, що проживають на відповідній частині Карпатського регіону: високохудожній декоративний розписо виробів з дерева в м. Яворів (Львівська обл.); різьблення по дереву в м. Вижниця (Буковина, Чернівецька обл.) [7].

Найактуальнішими та дієвими культурними ініціативами та проектами щодо розвитку підтримки народного мистецтва є тематичні фестивалі та ярмарки. Особливо активним є таке фестивально-ярмаркове життя у Івано-Франківській області. В місті Івано-Франківську та інших містах області, активно на регулярній основі проводяться масові заходи, де майстри народного мистецтва мають можливість релізувати власні вироби, здійснити показ власної майстерності у контексті майстер-класів, що завжди є невід'ємною частиною ярмаркових та фестивальних заходів області. Окрім того, такі заходи сприяють досягненню популяризаційної мети – популяризація автентичних різновидів декоративно-прикладного мистецтва, підтримка іміджу майстрів народного мистецтва, формують зацікавленість місцевих спільнот у такій продукції [43].

Варто вказати, що в м. Коломия, м. Косів регулярно (щотижня) відбуваються ярмарки виробів художніх народних промислів. У місті Коломия щотижнево функціонує ярмарок вишиванок, а в місті Косів – комплексний ринок різноманітних виробів декоративно-ужиткового призначення. Постійно діючий відомий сувенірний ринок функціонує у м. Яремче. Менш відомими є сувенірні ринки в с. Ділове та м. Рахові Закарпатської обл. біля географічного позначення центру Європи та м. Рахові Закарпатської обл. у Веровині, Ворохті Івано-Франківської обл., Вижниця Чернівецької обл. та ін.

На території м. Івано-Франківська щорічно у визначений час за кілька днів до Різдв'яних, Великодніх свят, свята Преображення Господнього та інших свят відбуваються традиційні ярмарки, де поряд із «сезонними» продуктами харчування пропонуються вироби народних умільців (писанки, кошики, кераміка, вишивані і ткані вироби, сувенірна продукція, тощо), які користуються належним попитом.

Окремим напрямком культурних ініціатив щодо підтримки декоративно-прикладного мистецтва Карпатського регіону є активізація наукового вивчення традицій народного мистецтва та його музеєфікація для збору, вивчення та збереження кращих мистецьких витворів для наступних поколінь та для їх включення в систему музейної комунікації, що дозволяє презентувати такі твори

народного мистецтва широким колам відвідувачів, як українським, так і закордонним [8].

Найбагатші музейні колекції на сьогодні сформували інституції музейного профілю: Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського (найпотужніше зібрання творів декоративно-прикладного мистецтва, Музей писанкового розпису, музей (м. Коломия); Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини (м. Косів); Музей народної архітектури та побуту імені Климентія Шептицького («Шевченківський гай», м. Львів); Долинський краєзнавчий музей Тетяни і Омеляна Антоновичів «Бойківщина» (м. Долина); краєзнавчі музеї всіх обласних центрів Карпатського регіону України та ін.

3.2 Роль освітніх програм у популяризації народного мистецтва

На сьогодні в Україні, в тому числі на території областей Карпатського регіону, у закладах вищої та фахової передвищої освіти існують освітні програми, які більшою чи меншою мірою пов'язані із популяризацією народного мистецтва [20].

Зокрема, у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника існує цілий ряд освітніх програм, спрямованих на використання надбань традиційної народної культури, на яких викладаються початкові предмети, що доносять до здобувачів освіти загальнокультурологічні та технічні аспекти народного мистецтва. У процесі навчання студенти часто інтерпретують автентичні технології із сучасними матеріалами та тенденціями сучасних мистецьких напрямків.

Так, в інституті мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника існують такі освітні програми: «Дизайн одягу», «Образотворче мистецтво», «Декоративно-прикладне мистецтво», «Реставрація», «Хореографія», «Музичне мистецтво», тощо. Всі вони орієнтовані на підгоовку фахівців,

компетентних у широкій жанровій палітрі відповідної освітньої програми, в тому числі щодо відповідних традицій народного мистецтва.

Особливої уваги заслуговують освітні програми «Менеджмент соціокультурної діяльності» освітнього рівня Бакалавр та «Менеджмент соціокультурних проектів та креативних індустрій» освітнього рівня Магістр, що спрямовані на підготовку успішних управлінців у сфері соціокультурних послуг, одним із напрямків діяльності яких є збереження традиційного народного мистецтва та традиційної народної культури, а також формування ефективних управлінських рішень щодо популяризації традиційного декоративно-прикладного мистецтва та інших форм його використання в сфері послуг соціокультурного характеру.

Важливими з точки зору популяризації народного мистецтва є освітні програми Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича факультету архітектури, будівництва та декоративно-прикладного мистецтва, зокрема освітня програма «Декоративно-прикладне та образотворче мистецтво». Цікавими є освітні програми Львівського національного університету імені Івана Франка, а саме факультету культури і мистецтв: «Музичне мистецтво», «Хореографія», «Сценічне мистецтво» та «Менеджмент соціокультурної діяльності». Всі вони спрямовані на мистецьке виховання особистостей, високопрофесійних фахівців свого напрямку діяльності.

На території Косівського району як в частині Гуцульщини народне мистецтво характеризується не тільки збереженістю, а саме автентичною виготовлення виробів. Таким чином на цій території спостерігається жива тяглість традицій через існуючі досі школи народних майстрів, що продовжують автентичну народну творчість.

Актуальністю відзначаються освітні програми Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва. Він пропонує широкий спектр освітніх послуг за багатьма освітніми програмами, що мають безпосереднє відношення до вивчення технологій народного мистецтва. Перелік освітніх програм подано на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Каталог освітніх програм Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва

Каталог освітніх програм

Перший рівень вищої освіти Бакалавр

Факультет декоративно-прикладного мистецтва

Художня кераміка

Художній текстиль

Художнє скло

Художній метал

Художнє дерево

Факультет образотворчого мистецтва і реставрації

Актуальні мистецькі практики

Живопис

Скульптура

Сакральне мистецтво

Реставрація творів мистецтва

Факультет дизайну

Графічний дизайн

Ілюстрація і медіадизайн

Дизайн одягу (взуття)

Дизайн середовища

Факультет історії та теорії мистецтв

Історія і теорія мистецтва

Культурологія, арт-експертиза

Менеджмент мистецтва

Джерело: <https://lnam.edu.ua/uk/education/for-students/katalog-osvitnix-program.html>

Інші навчальні заклади, що розташовані в межах Карпатського регіону України, а також навчальні заклади різних рівнів інших регіонів України також пропонують освітні послуги культурно-мистецького напрямку, що сприяє популяризації народного мистецтва як у стінах навчального закладу, так і у процесів професійної діяльності випускників, що є наслідком належного формування компетентностей фахівців – випускників навчальних закладів.

3.3 Перспективи розвитку народного мистецтва в умовах цифровізації

Розглядаючи ретроспективу становлення та прискореного розвитку цифрових форм мистецтва як з точки зору технологій, технік, напрямків, так і з точки зору

економічних чинників і соціосоціокультурних змін, що виникають у суспільстві, можна окреслити їхні характерні особливості у сучасні вітчизані національній культурі та виявити характерні тренди розвитку, що сформувалися в Україні. Однією з вагомих змін, що на сьогодні простежується в соціокультурній сфері є цифровізація [31].

У ХХІ ст. впровадження цифрових технологій і виникнення пов'язаних із ними інновацій у сфері послуг соціокультурного характеру поглиблюють їхній культурологічний зміст, сприяють відкриттю та усвідомленню внутрішніх закономірностей і формують можливою виникнення новаційних інтегральних форм творчості. Вони переформатовують мистецькі практики, оптимізують процес творчості, інколи збіднюючи та оптимізуючи його електронними засобами, програмами. Цифровізація (діджиталізація) мистецько-художніх здобутків у різних напрямках не просто тісно пов'язані, вони доповнюють і розвивають одне одного. Сучасні мистецькі здобутки у різних напрямках не можуть існувати поза часом і найновішими техноогічними змінами, які неоднозначно оцінюють [34].

На сьогодні виникає так зване «цифрове мистецтво». Аналіз процесу становлення і розвиток цифрового мистецтва у світі, виявлення його особливостей і характерних трендів в сучасні вітчизнані національній культурі дозволяє стверджувати про розвиток цифрових форм мистецтва в Україні. Ретроспектива засвідчує, що культурна динаміка ХХ-ХХІ ст. представлена широкою палітрою взаємовпливів напрацювань наукових здобутків, політичних ідеологій і революційних напрямів у мистецьких здобутках різних мистецьких пошукувань. Сучасна цифровізація і становлення, розвиток високовартісно-сміслових орієнтирів існування в цифровому оточуючому світі України на сьогодні потребують визначити їх актуальною соціокультурною проблемою. Вони потребують подальшого наукового дослідження щодо впливу соціокультурних практик на становлення і розвиток соціокультурної політики в площині забезпечення права людини на культурний розвиток, доступність до цінностей мистецтва, належний рівень і якість соціокультурних послуг [39].

Ще одним вагомим аспектом цифровізації, що розкриває широкі перспективи збереження та широкої публічної доступності до творів мистецтва – це оцифрування. Протягом довгих років, а особливо останніх 10 років українське мистецькі здобутки у різних напрямках стикалося з численними проблемами: від війн і політичних потрясінь до економічних труднощів. Ці події часто ставили високовартісні об'єкти та цінності мистецтва під загрозу, високовартісні роботи знищувалися, вивозилися, руйнувалися, паплюжилися або були присвоєні російськими загарбниками, «перепрофіьовані» під побутові речі. Оцифрування стало важливим інструментом для вирішення такого кола проблем, надаючи можливість зберігати соціокультурні скарби України різних мистецьких напрямків, в тому числі витворів народного мистецтва для майбутніх поколінь.

Одним із найбільших досягнень, які варто позитивно оцінити, в сфері оцифрування мистецтва виступає можливість подолати фізичні та геополітичні кордони, трансювати українську культурну самобутність на широки аудиторії зацікавлених осіб. До приладу, завдяки таким платформам, як UFDA, українське мистецькі здобутки у різних напрямках тепер може знайти поціновувачів по всьому світу, сприяючи глибшому розумінню культури, історії, націогенезу [38].

Цей глобальний за соєю суттю інструмент також зміцнив силу впливу України, позиціонуючи її мистецькі здобутки у різних напрямках як інструмент соціокультурної дипломатії, ррзширення поінформованості та лояльності до України. Подібні цілеспрямованані рухи щодо «увіковінення» мистецьких витворів дозволяють міжнародній аудиторії знайомитися з сучасним вітчизняним мистецькими здобутки у різних напрямкахм, ламаючи бар'єри та будуючи соціокультурні мости взаєморозуміння, поваги та підтримки. Для української нації, що прагне утвердити свою ідентичність, веє боротьбу проти свого нищення така публічність мистецтва є безцінною [4].

Створюючи високоякісні цифрові копії фізичних дбтворів мистецтва, професіонали та аматори мистецьких практик, музеї та мистецькі інституції рможуть захистити високовартісні роботи від фізичного знищення. На жаль сьогодні тільки незначна часина творів мистецта оцифрована. Така діяльність має

набирати обертів. Окрім того, оцифрування надає можливість створювати великі онлайн-архіви (у тому числі стародруків, рідкісних видань, архівних документів), що зробить українське мистецькі здобутки у різних напрямках та інші твори доступним для глобальних аудиторій. Такі цифрові колекції та архіви ніби гарантують, що навіть при фізичному знищенні об'єкти та цінності залишаться доступними для широкої аудиторії, щоб майбутні покоління змогли досліджувати їх та насолоджуватися ними [27].

Оскільки Україна продовжує свій шлях стійкості та відновлення, цифровізація, безумовно, відіграватиме центральну значимість у формуванні майбутнього її арт-ринку. Впроваджуючи технології, сучасні вітчизнані національні соціокультурні установи музейного профілю та інші соціокультурні інституції можуть забезпечити не лише довговічність української соціокультурної спадщини, а й її процвітання та популярність на відповідному міжнародному ринку креативних індустрій [34].

Поступовий розвиток українського мистецтва через цифровізацію є свідченням сили інновацій у збереженні та популяризації культури. Вона поєднує минуле і сьогодення, гарантуючи, що історії, боротьба та дух України лунатимуть далеко за її межами. Завдяки таким цілеспрямованим рухам, як UFDA, та зростаючому впровадженню блокчейн-технології, українське мистецькі здобутки у різних напрямках готове надихати та з'єднувати людей по всьому світу.

Поступовий розвиток українського мистецтва у напрямках оцифрування та цифровізації мистецьких процесів підкреслює стійкість України, її соціокультурної сфери. Попри загрози воєнного характеру, цифровізація стала важливим інструментом для збереження художньої спадщини країни у наш час. Високоякісні цифрові копії допомагають захищати об'єкти та цінності мистецтва, а також формують їх доступними по всьому світу, зокрема через відкритий онлайн-архів UFDA [34].

На сьогодні процеси цифровізації (діджиталізації) мають вагомий вплив на всі сфери життя людини. Процес цифровізації у контексті глобалізації позначаються на всіх без винятку мистецьких практиках, напрямках мистецтва. Не

винятком є народне мистецтво Карпатського регіону, яке під впливом технологій зазнає змін, оскільки спрощуються технології виготовлення витворів народних умільців, технології виготовлення переорієнтовуються на масове виробництво сувенірної продукції, втрачається автентика та традиційне призначення мистецько-ужиткових виробів. Разом «відкриваються» нові можливості для збереження народного декоративно-прикладного мистецтва. Оцифрування художніх творів, різноманітних витворів мистецтва допоможе не тільки зберегти цю унікальну спадщину, а й зробити її доступною для огляду широких верств громадськості, в тому числі й у міжнародному масштабі. У вище окреслених аспектах цифровізації й розкриваються перспективи розвитку українського мистецтва та всієї соціокультурної сфери.

ВИСНОВКИ

Завершивши підготовку кваліфікаційної роботи на тему «Народне мистецтво в сучасному соціокультурному просторі Карпатського регіону», в основу підготовки якої було взяти наукові, науково-популярні, навчально-методичні праці та ресурси мережі Інтернет, можна стверджувати, що всі завдання, поставлені на початку дипломного дослідження, було виконано. Про виконання завдань кваліфікаційного дослідження можна засвідчити підготовленими висновками та узагальненнями за темою кваліфікаційної роботи, а саме:

1. Терміном «народне мистецтво» прийнято позначати широкий комплекс декоративно-прикладного ужиткового мистецтва, художніх народних промислів, які є виявами збережених народних традицій та демонструють автентичні збережені зразки народної культури. Декоративно-ужиткове мистецтво спрямоване водночас на задоволення практичних та художніх потреб суспільства. Воно є частиною культурної спадщини, так як втілює досвід естетичної організації предметного середовища, втіленням матеріальної та духовної культури. Воно тісно пов'язане з побутом, способом життя, світобаченням, звичаями, традиціями, етнонаціональними особливостями, смаками.

Природні умови України, а особливо Карпатського регіону (деревина різних порід, глина, шкури та шерсть тварин, тощо) максимально сприяють розвитку народного мистецтва. Матеріалами для такої творчості може слугувати текстиль, дерево, кераміка, метал, скло, фаянс, фарфор, шерсть, глина, шкіра, дерево тощо. Техніки виконання у народному мистецтві України також надзвичайно багаті та різноманітні, вони представлені різьбленням, розписом, вишивкою, вибійкою, художнім литвом, карбуванням, плетінням, інкрустацією тощо.

2. Вплив масовості та глобальних аспектів можна простежити у всіх без винятку декоративно-прикладних напрямках народного мистецтва Карпатського регіону України та інших етнічних регіонів, коли етнічне стає певним компонентом сучасного. Загалом глобалізація характеризується зближенням культур різних націй, що, з одного боку нівелює певні культурні відмінності під впливом такого

чинника, як масова культура, а з іншого – надає можливості для популяризації, презентації українського народного мистецтва, різних здобутків української соціокультурної сфери.

Вплив сучасних мистецьких, глобалізаційних, соціально-економічних, інформаційних, історичних нових етнографічних тенденцій впливає на розвиток традиційного народного мистецтва у руслі його симбіозу із сучасними мистецькими напрямками. Глобалізація переорієнтовує культуру в бік комерціалізації, часто адаптовує її до потреб та запитів сувенірного ринку. Унаслідку такі тенденції є негативними, оскільки спрощують чи штучно доповнюють неіснуючими досі мотивами, кольорами, оформленням. З іншого боку, затребуваність виробів народних майстрів сприяє збереженню та життєстійкості народного мистецтва. Встановлення балансу між вказаними тенденціями виступає основним механізмом збереження традиційного народного мистецтва.

3. Орнамент в народному мистецтві становить найхарактернішу ознаку історичних художніх стилів, своєрідний «почерк етнорегіону», що дає змогу визначити походження витвору мистецтва, ступінь його автентичності. Це також стосується національних мистецьких шкіл. Традиційний орнамент народного мистецтва також може виявляти особливості стилю окремих майстерень, шкіл відомих майстрів.

Впродовж останніх років простежується якісна та кількісна переорієнтація народного образотворення. Все частіше попитом користуються саме унікальні твори, витримані в етнічній стилістиці, орієнтовані насамперед на поціновувачів, колекціонерів. Відбувається посилення індивідуальних пошуків, більш глибоке вивчення народних традицій, актуалізованих кристалізацією національної свідомості частини українського суспільства, викликаного воєнними загрозами. Паралельно на розвиток сучасного декоративно-ужиткового мистецтва значний вплив чинить творчість художників професійного декоративного мистецтва, яка знаходиться в руслі авангардних напрямків, вбирає та апробовує симбіоз етнічного та сучасного. Всі обставини, пов'язані із впливом глобалізації на сучасну

українську культуру та всесупільство вимагають розробку та втілення стратегій збереження національної культурної спадщини, спряцювання ініціатив, спрямованих саме на збереження та розвиток української культурної спадщини в умовах глобалізації.

4. На сьогодні процеси цифровізації (діджиталізації) мають вагомий вплив на всі сфери життя людини. Процес цифровізації у контексті глобалізації позначаються на всіх без винятку мистецьких практиках, напрямках мистецтва. Не винятком є народне мистецтво Карпатського регіону, яке під впливом технологій зазнає змін, оскільки спрощуються технології виготовлення витворів народних умільців, технології виготовлення переорієнтовуються на масове виробництво сувенірної продукції, втрачається автентика та традиційне призначення мистецько-ужиткових виробів. Разом «відкриваються» нові можливості для збереження народного декоративно-прикладного мистецтва.

Оцифрування художніх творів, різноманітних витворів мистецтва допоможе не тільки зберегти цю унікальну спадщину, а й зробити її доступнішою для огляду широких верств громадськості, в тому числі й у міжнародному масштабі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бичкова Д., Бабенко О. Дерево життя Надії Бабенко. *Рідний край*. 2013. № 1. С. 121–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Almpolt_2013_1_27 (дата звернення 18.02.2025).
2. Варивончик А. В. Ткацтво в контексті художніх промислів України. *Zbiór raportov naukowych. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki*. Warszawa : Diamond Trading Tour, 2016. Р. 9–19. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14922/7/Varivonchik_V_V_konf06_2016_IM.pdf (дата звернення 22.02.2025).
3. Видатні діячі культури та мистецтв Буковини : біобібліогр. довід. / Упр. культури та туризму Чернів. облдержадмін., Чернів. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Івасюка. Чернівці : Книги – XXI, 2010-.
4. Войтович Р. Механізми подолання глобалізаційних викликів суспільного розвитку України. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. Вип. 2. С. 90–98.
5. Волковічер Т. Вербальні тексти у народній вишивці кінця ХІХ — першої половини ХХ ст.: генеза, семантика, прагматика. Київ : Наукова думка, 2019. 173 с.
6. Гринюк М. М. Пророки косівського гончарювання. *Образотворче мистецтво*. 2004. № 2. С. 90–91.
7. Гулей О.В. Декоративно-прикладне мистецтво: Навчальний посібник. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2010. 152 с. URL: <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/Guley-Dekorativno-prikladne-mistetstvo.pdf> (дата звернення 23.04.2025).
8. Декоративне мистецтво України крізь віки. Київ : Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського, 2019. 876 с.
9. Декоративно-ужиткове мистецтво України. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%94%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE->

[%D1%83%D0%B6%D0%B8%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B5_%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8](#) (дата звернення 19.04.2025).

10. Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти. Перелік міжнародних, всеукраїнських, регіональних культурно-мистецьких заходів. URL: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1fY4AQ9S9FIy3TkRvrDWj80fB6ZFsQqCbOzOd0hqZWTw/edit?gid=0#gid=0> (дата звернення 11.02.2025).
11. Запаско Я. П. Українське народне килимарство. Київ : Мистецтво, 1993. 112 с.
12. Запаско Я. П., Голод І. В., Білик В. І. та ін. Декоративно-ужиткове мистецтво : в 2 т. Львів : Афіша, 2000. Т. 1. 364 с.
13. Захарчук-Чугай Р. В., Антонович Є. А. Українське народне декоративне мистецтво. Київ : Знання, 2012. 344 с.
14. Захарчук-Чугай, Раїса Володимирівна Українське народне декоративне мистецтво : навч. посіб. [для студ. і викладачів мистец., пед., гуманіт. ф-тів ВНЗ, учнів худож. пед. училищ, проф.-техн. навч. закл. худож. профілю] Київ: Знання, 2012. 342 с.
15. Кара-Васильєва Т. Історія української вишивки. Київ : Мистецтво, 2008. 464 с.
16. Кераміка України / [авт.-упоряд. М. А. Серб ; редкол.: М. А. Серб (голова) та ін. ; пер. О. Рембач]. Київ : Логос Україна, 2009. 175 с.
17. Клименко О. Гончарство. Історія декоративного мистецтва України: у 5 т. / Гол. редкол. Г. Скрипник. Київ: Інститут Мистецтвознавства Фольклористики та Етнології ім. М. Т. Рильського, 2007. Т. 2: Мистецтво середніх віків. С. 195–216.
18. Книш Б. Гуцульські ліжники. Традиції та сучасні інтерпретації. *Народознавчі зошити*. 2019. № 1 (145). С. 81–91. URL: <https://nz.lviv.ua/2019-1-13/> (дата звернення 17.03.2025).
19. Кожолянко Г. Етнографія Буковини : в 3 т. Чернівці: Золоті литаври, 2001. Т. 2. 424 с.

20. Козубовський Д. О., Задорожній І. Д. Каталог: Вижницький коледж прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка. Київ : Народний дім, 1997. С. 10.
21. Культура та інформаційне суспільство XXI століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених (21-22 квіт. 2016 р.) / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури, Нац. акад. мистецтв України, Ін-т культурології ; [редкол.: В. М. Шейко та ін.]. Харків : ХДАК, 2016. 439 с.
22. Куцир Т. Декор сучасного українського одягу серійного виробництва: вишивка хрестиком. URL: https://www.academia.edu/99807502/%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B5_%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_XXI_%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%B0%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D1%80%D1%8F%D0%BC%D0%BA%D0%B8_%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C_%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA_1 (дата звернення 18.03.2025).
23. Львівський обласний осередок Національної спілки майстрів народного мистецтва України : [20 років з часу існування] / Упр. культури і туризму Львів. облдержадмін., Львівський обласний осередок Національної спілки майстрів народного мистецтва України / упоряд. Зеновія Кравецька. Львів: Каменяр, 2009. 142с.
24. Мироненко Т. І. Гуцульські художні металеві вироби другої половини XIX – початку XX ст. у збірці Національного музею історії України. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2016. Вип. 29. С. 152–161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pcp_2016_29_17 (дата звернення 23.04.2025).
25. Михайлишин Р. Р. Писанка – унікальний витвір українського народного мистецтва: історія, традиції, сучасність. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2017. Вип. 2. С. 191–196.
26. Найден О. С. Українська народна іграшка: Історія. Семантика. Образна своєрідність. Функціональні особливості. Київ : АртЕк, 1999. 256 с.

27. Народне мистецтво ХХІ століття: актуальні напрямки досліджень : Випуск 1 / за ред. С. Павлюка, О. Никорак, Л. Герус, О. Козакевич, Т. Куцир. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2021. 130 с.
28. Народне мистецтво. URL: https://pidru4niki.com/15100827/kulturologiya/vidminnost_mizh_ornamentalnistyu_dekorativnistyu (дата звернення 05.01.2025).
29. Народні художні промисли України / [Сапура О. В. ; пер. на англ. Теличук Г. О. та ін. ; редкол.: Мунін Г. О. та ін.]. Київ : Агентство по розповсюдженню друку, 2015. 253 с.
30. Національна спілка майстрів народного мистецтва України. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B2_%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8 (дата звернення 10.03.2025).
31. Основні тенденції розвитку народного декоративно-ужиткового та аматорського мистецтва України на сучасному крапі. URL: <https://tur.kosiv.info/tourism-and-culture/154>
32. Павлюк С. П., Горинь Г. Й., Кирчів Р. Т. та ін. Українське народознавство. 3-те вид., випр. Київ : Знання, 2006. 568 с.
33. Попельницька, О. О. Сто великих діячів культури України Київ. : Арій, 2010. 462 с.
34. Попович О. В. Функції культуротворчості як фактор креативності особистості. М-во освіти і науки України, Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. Київ : НАКККіМ, 2014. 371 с.
35. Пошивайло О. Українська академічна керамологія ХХІ сторіччя. Теорія, історія, сучасний ужинок, майбутній поступ. (2001–2005). Українське Народознавство, 2007. 776 с.

- 36.Самойлов О.Ф. Місце України у світових глобальних процесах. *Проблеми міжнародних відносин*: Зб. наук. пр. Київ: КиМУ, 2011. Вип. 3. С. 112–122.
- 37.Сапура О. В. Народні художні промисли України. Київ : Агенство по розповсюдженню друку, 2015. 256 с.
- 38.Скляренко Г. Фольклорна культура у візіях сучасного українського мистецтва. Народознавчі зошити. № 1 (145), 2019. С.13-19. URL : <https://nz.lviv.ua/archiv/2019-1/4.pdf> (дата звернення 18.02.2025).
- 39.Сучасне українське декоративне мистецтво: збереження національної своєрідності в умовах глобалізації. Київ : Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського, 2019. 240 с.
- 40.Ткаченко В. М. Феномен українського писанкарства кінця XIX — початку XXI ст. (історіографічний і джерелознавчий зріз). Київ : Міленіум, 2020. 428 с.
- 41.Томашевська, Віра Іллівна Мистецтво кераміки : книга-альбом Київ : ІРІДУМ, 2015. 151 с.
- 42.Традиційна культура в умовах глобалізації: народна музика та декоративне мистецтво в світовому цивілізаційному просторі : матеріали наук.-практ. конф., 22–23 серп. 2014 р. / Департамент культури і туризму Харків. облдержадмін., Обл. орг.-метод. центр культури і мистецтва ; [редкол.: Л. Г. Омельченко та ін.]. Харків : Обл. орг.-метод. центр культури і мистецтва, 2014. 322 с.
- 43.Туризм Гуцульщини. URL: <https://tur.kosiv.info/tourism-and-culture/154>
- 44.Україна. 30 років незалежності. Стислий довідник / За ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2021. 536 с.
- 45.Українська вишивка / Уклад. Т. Кара-Васильєва. Київ : Мистецтво, 1993. 264 с.
- 46.Українська національно-культурна ідентичність: джерела, сьогодення, погляд у майбутнє : матеріали заоч. наук.-практ. конф. : 26 листоп. 2015 р. / М-во освіти і науки України, Уман. нац. ун-т садівництва, Каф. соц.-гуманіт. і прав. дисциплін ; [редкол.: Шатохін А. М. (голов. ред.) та ін.]. Умань : Сочінський, 2015. 90 с.

- 47.Фрідмен Т. Лексус і оливкове дерево. Зрозуміти глобалізацію. Львів : Лілея-НВ, 2002. 384 с.
- 48.Харковина Є. Г. Формування мистецтва килимарства на теренах України. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Мистецтвознавство. 2014. Вип. 30. С. 116–123.
- 49.Petrykivka Decorative Painting as a Phenomenon of the Ukrainian Ornamental Folk Art. Intangible Cultural Heritage. URL: <https://ich.unesco.org/en/RL/petrykivkadecorative-painting-as-a-phenomenon-of-the-ukrainianornamental-folk-art-00893> (дата звернення 16.03.2025).